

Oppilaanohjauksen kehittäminen 2008 -2010

Ennakkotuloksia lähtötilannekyselyn avointen vastausten analyysistä

Sanna Mäkinen

Kehittävä arviointi/ Joensuun yliopisto

22.10.2008

1. Kyselyaineiston keruu

Kyselyaineisto on kerätty kehittävän arvioinnin oppilaanohjauksen kehittämisen lähtötilanteen verkkokyselylomakkeella. Kyselylomake lähetettiin kehittämistyön paikallisille koordinaattoreille, joiden tehtävänä oli jakaa kyselylinkkiä eteenpäin oppilaanohjauksen kehittämistyössä mukanaoleville toimijoille. Tähän raporttiin on otettu mukaan 10.10. mennessä saapuneet avoimien kysymysten vastaukset (n=225).

Kyselyn avoimia kysymyksiä olivat:

- Nimeä kolme asiaa, jotka näet kehittämistä eniten vaikeuttavina tekijöinä oppilaanohjauksen kehittämistyössä tällä hetkellä?
- Millaisia odotuksia sinulla on alkamassa olevaan oppilaanohjauksen kehittämishankkeeseen liittyen?
- Millaisia odotuksia sinulla on kehittämistyön etenemiseen liittyen?
- Millaisia odotuksia sinulla on kehittämistyön lopputulokseen liittyen? Esimerkiksi missä määrin uskot siihen, että kehittämistyö edistää lasten ja nuorten koulutus- ja elämänpolkujen tukemista ja hyvinvointia?

-

2. Kehittämistyötä vaikeuttavat tekijät

Oppilaanohjauksen kehittämistä vaikeuttavista tekijöistä yleisimmin vastauksissa toistui aikaresurssien vähäisyys. Vastanneista 40 % mainitsi ajanpuutteen kehittämistyötä vaikeuttavana tekijänä. Muita yleisimmin vaikeuttavia tekijöitä olivat eriytyneet organisaatio- ja hallintokohtaiset käytännöt (22 % vastaajista). Erityisesti vastauksissa mainittiin työelämän, työhallinnon sekä koulutuksen keskinäisen yhteistyön puutteellisuutta. Muita mainittuja asioita olivat yhteistyökulttuurin puute (20%), puutteellinen paikallinen koordinaatio ja viestintä (20 %) sekä eri toimijoiden motivaatio ja sitoutuminen ohjausasioihin (19 %).

Kuvio 1. Kehittämistyötä vaikeuttavat tekijät.

Vastauksista kävi ilmi myös yhteisen ohjauskäsityksen puute. Kun eri toimijoilla on erilaisia käsityksiä siitä, mitä on ohjaus, on vaikeaa alkaa rakentamaan yhteistä toimintasuunnitelmaa:

”Opettajat ala- ja yläkouluissa, joissa ohjaus tärkeää eivät oivalla opetussuunnitelman perusteiden ohjauskohtaa. Koulutus on puutteellista varsinkin aineenopettajilla eli ohjausta ei mielletä omaan työhön.”

”Ohjauksen alueella olevaa monta toimijaa, joilta puuttuu yhteinen päämäärä.”

Myös hallinnollisen johdon ja esimiestason vähäinen sitoutuminen (12% vastaajista) koettiin kehittämistyötä vaikeuttavana tekijänä. Muista vaikeuttavista tekijöistä mainittiin jatkuvat muutokset hallinnossa ja organisaatioissa, minkä koettiin tekevän työn jatkuvuuden hankalaksi (9% vastaajista).

3. Kehittämishankkeeseen liittyvät odotukset

Kehittämishankkeen etenemiseen liittyvissä odotuksissa nousivat esiin paikalliset tavoitteet, joihin kehittämistyössä pyritään. Useimmin mainitut tavoitteet liittyivät oppilaanohjauksen käytäntöihin. 23 % vastaajista mainitsi tavoitteet päivitettyjen ja toimivien käytäntöjen saamisesta omalle alueelle. Muita yleisiä odotuksia olivat yhtenäiset alueelliset käytännöt (18 %) sekä alueellisen yhteistyön toimivuus (17 %). Tämän lisäksi mainittiin odotukset saada nuorten oppilaanohjaus enemmän koko organisaation tehtäväksi kouluissa, sekä ohjaukseen liittyvän tiedotuksen ja viestinnän parantaminen. Vastaukset

liittyivät keskinäiseen viestintään sekä eri toimijoiden kesken että ohjausta koskevassa paikallisessa päätöksenteossa.

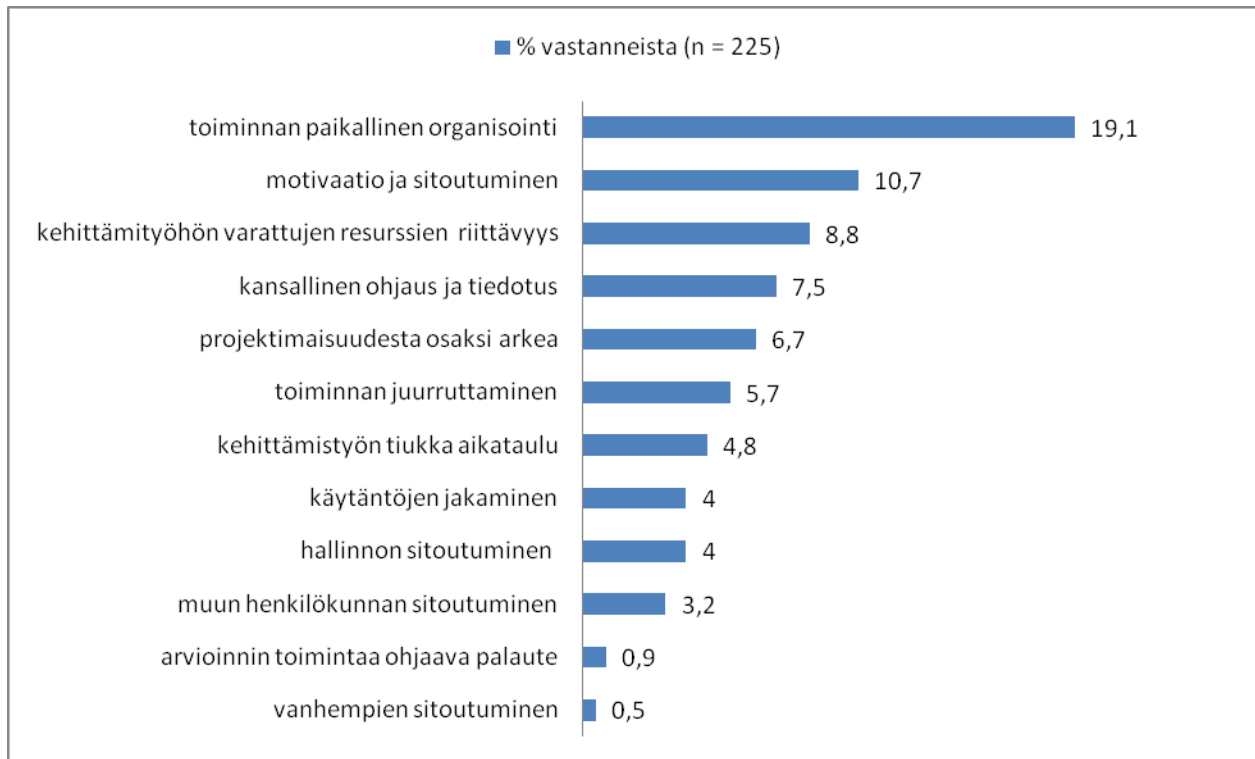

Kuvio 2. Kehittämistyöhön liittyvät odotukset.

Kehittämistyöhön liittyvistä odotuksista mainittiin myös toiveet saada oppilaanohjaukseen paremmat materiaali- ja toimijaresurssit (7 %) sekä yhteistyön parantaminen työelämän (5 %) kanssa. Huomioitavaa on, että vastauksista vain neljässä (1,7 %) mainittiin kodin ja koulun yhteistyö keskeiseksi kehittämistyön tavoitteeksi.

4. Kehittämistyön eteneminen

Kehittämistyön etenemiseen vaikuttavista tekijöistä vastauksista 19 % mainittiin toiminnan paikallisen organisoinnin tärkeys. Paikallinen koordinaatio koettiin olennaisena haasteena varsinkin kehittämistyön alkuvaiheessa. Kehittämistyön etenemiseen vaikuttavista tekijöistä mainittiin myös motivaatio ja sitoutuminen kehittämistyöhön (10 % vastaajista), kehittämistyöhön varattujen resurssien riittävyys (9 %) sekä kansallinen ohjaus ja tiedotus (7 %).

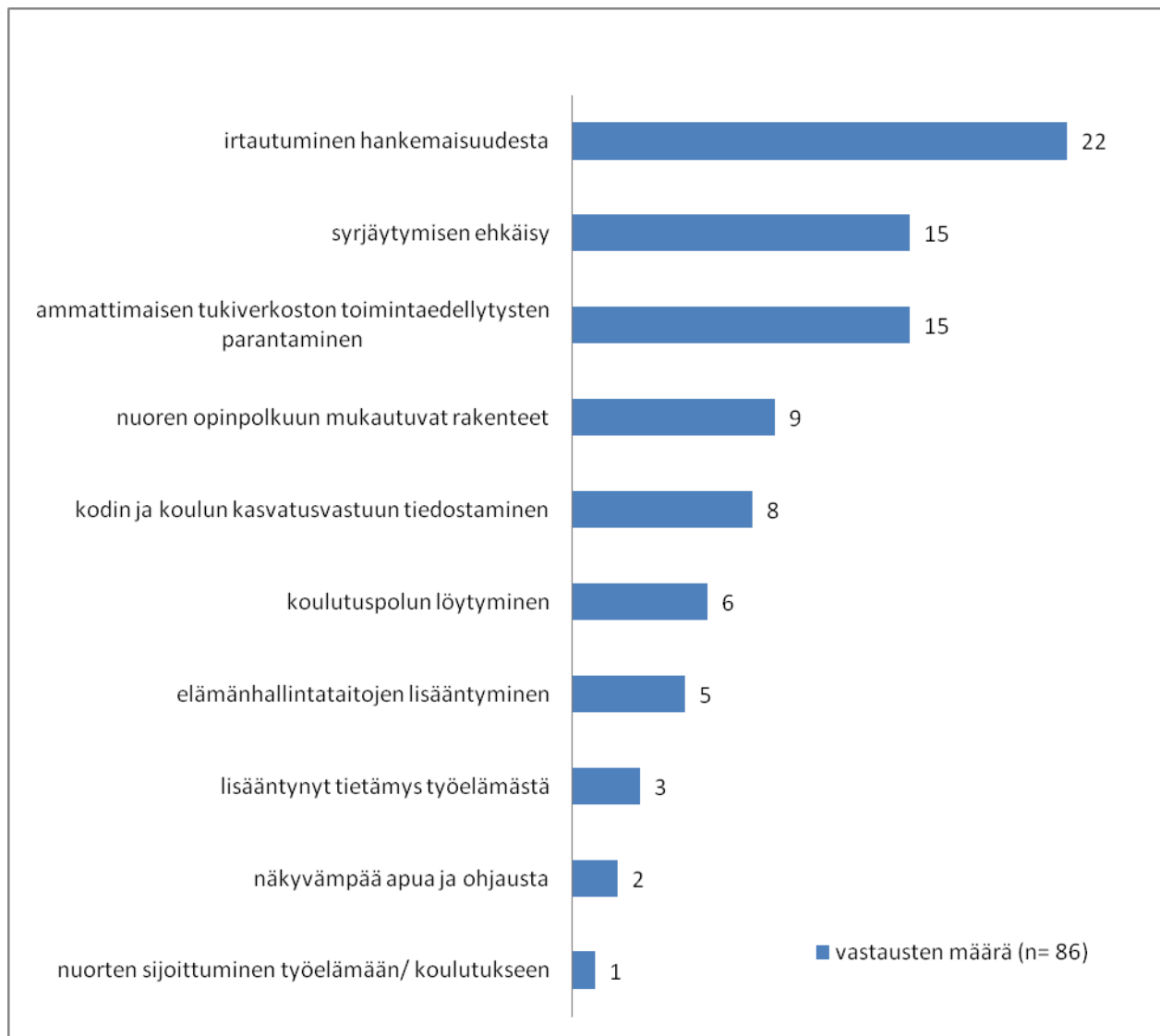

Kuvio 3. Kehittämistyön etenemiseen vaikuttavat tekijät.

Vastauksissa tuotiin esille myös toiminnan vakiinnuttamiseen liittyviä haasteita. Vastaukset liittyivät muun muassa kehittämistoimien juurruttamiseen, henkilöstön sitouttamiseen ja yleisesti ”projektimaisuudesta” irtautumiseen kohti pysyvämpiä rakenteita.

5. Kehittämistyön lopputulokset – ja missä määrin ne palvelevat nuorten elämänpolkua?

Tähän kysymykseen saaduissa vastauksista käy ilmi, että vastaajajoukolla on ammattilähtöinen hahmotustapa kehittämistyöhön. Kehittämistyön toivotuista lopputuloksista nousivat esiin ammattilaisten toimintaedellytysten parantuminen (26 %) ja huoli liittyen toiminnan jatkumiseen kehittämisen jälkeen (17 % vastauksista). Nuorten ja oppilaiden tilanteisiin liittyen 17 % vastauksissa mainittiin nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen paraneminen.

Kuvio 4. Kehittämistyön lopputuloksiin liittyvät odotukset.

Oppilaslähtöisempää ajattelua oli myös nähtävissä 17 % vastauksissa, joissa mainittiin odotettuina lopputuloksina muuttuneet oppilaanohjauksen toimintarakenteet, jotka lähtevät enemmän nuoren opinpolun tukemisesta. Näiden teemojen lisäksi vastauksissa mainittiin kodin ja koulun yhteisen kasvatusvastuun tiedostaminen, nuoren koulutuspolun tasoittuminen, elämänhallintataitojen lisääntyminen, työelämätietojen lisääntyminen sekä ohjauspalvelujen näkyvämmäksi tuleminen.

6. Pohdinta

Vaikuttaa siltä, että kehittämistyön käytännön etenemisessä ja oppilaanohjauksen varsinaisten kehittämistavoitteiden keskiössä on molemmissa toiminnan alueellinen organisoituminen ja paikallisten toimijoiden verkostoituminen. Itse kehittämistyöhön liittyvät säännölliset tapaamiset ja

yhteistyöverkostot edellyttävät verkostomaista toimintakulttuuria ja johdon sitoutumista. Nyt nähtävissä on haasteita sekä toimijoiden välisessä yhteistyökulttuurissa että johdon sitoutumisessa. Itse kehittämistyötä rasittaa koettu aikaresurssien puute sekä motivaation ja sitoutumisen haasteet saada oppilaanohjaus ja moniammatillinen yhteistyö osaksi eriäviä hallinnollisia ja ammatillisia tehtäväkuvia.

Alueellinen yhteistyö on yksi keskeinen oppilaanohjauksen kehittämisen tavoite (OPM 2008). Nuorisolainsäädäntö ja opetussuunnitelma myös velvoittavat kuntia ja seutukuntia hallinnonalojen väliseen yhteistyöhön. Aineistosta on kuitenkin nähtävissä, että kuntatasolla hallinnonalojen yhteistyöhön ei ole vielä sitouduttu riittävästi johtotasolla. Tämä on myös ymmärrettävissä sillä, että oppilaanohjausta ja oppilashuoltoa koskevia linjauksia toteutetaan organisaatiolähtöisesti, jolloin alueellisen järjestämisen näkökulma nähdään vielä toissijaisena. Oppilaanohjauksen sisällöllisten tavoitteiden täyttäminen edellyttää paikallista yhteistyöverkostoa. Ammatillisen kasvun kehittymistä tukevat toimintamallit edellyttävät toimivaa yhteistyötä työelämän ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen kanssa. Opiskelijoiden ja nuorten psykososiaalinen tuki edellyttää monipuolista eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Koulutuksen nivelvaiheessa ja opiskelijavirtojen seurannassa alueellinen yhteistyö ja viestintä ovat peräti välttämättömiä.

Avointen vastausten pohjalta keskeinen havainto on myös yhteisen ohjauksikäsitteen puuttuminen moniammatillisesti toteutettavasta alueellisesta ohjaustyöstä. On nähtävissä tarve kehittää yhteistä eri toimijoiden välistä ohjausideologiaa, joka tukisi entistä enemmän nuoren yksilön opinpolkua ja tämän elinikäistä oppimista.

Jatkoa ajatellen olisi hyvä keskittyä kehittämään kulttuurisia, vuorovaikutuksellisia sekä hallinnollisia välineitä pysyvään verkostomaiseen toimintaan ja johtamiseen. Kehittämistyön tasolla toisaalta tarvitaan eriytyneempää käytännön ohjausta siihen, miten organisoida kehittämisprojekti ja ratkoa siihen liittyviä työn- ja vastuunjaon, keskinäisen viestinnän sekä toiminnan johtamisen kysymyksiä. Ja nämä ovat lopulta samoja kysymyksiä kuin mitä verkostotyön toiminta edellyttää. Paikallinen verkosto on siis nähtävissä välineenä toteuttaa projekteja, mutta myös itsetarkoituksena ja toivottuna pysyvänä lopputuloksena: eri yhteistyötahojen verkostomaisena toimintamallina.